

# NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNST.

---

---

## CONCEPT-PROGRAMMA

*van de Algemeene Vergadering der Nederl. Maatschappij  
tot Bevordering der Tandheelkunst, te houden  
op Vrijdag 22 en Zaterdag 23 Juni '17  
in het Gebouw „Concordia” te Breda.*

**Aanvang der vergadering Vrijdag, 's avonds 8 uur.**

---

1. Opening door den Voorzitter.
  2. Lezing der notulen en behandeling der ingekomen stukken.
  3. Verslag van den Secretaris van het hoofdbestuur.  
Verslag van den Penningmeester van het hoofdbestuur.  
Verslag van de Verificatie-Commissie en verkiezing van eene nieuwe Commissie.  
Uitbrengen van Commissie- en Afdeelingsrapporten en het nemen van besluiten dientengevolge.
- A. Statuaire Commissies:
- a. Rapport Commissaris v. Beroepsbelangen.
  - b. Rapport Commissaris B. O. U. T.
  - c. Rapport Commissaris v. Bijstand.
- B. Bijzondere Commissies:
- a. Rapport van de O.- & E.-Commissie.  
Verslag over de Onderwijsquestie.  
Verslag over de Tandartsencursus.
  - b. Rapport van de Commissie voor de Coöperatie.
  - c. „ „ „ Militaire Commissie.

- d.* Rapport van de Commissie v. Schooltandklinieken.
  - e.* „ „ „ „ Ziektewet-Commissie.
  - f.* „ „ „ „ Commissie v. Bijstand voor het Jaarboekje.
  - g.* „ „ „ „ Bibliotheek- en Museum-Commissie.
  - h.* „ „ „ „ Commissie tot verzameling van gegevens betreffende de geschiedenis der Tandheelkunde in Nederland.
- C. Verslag van den Directeur van het Bemiddelingsbureau voor waarneming en assistentie in de praktijk.
  4. Hoofdbestuurs-voorstellen:
    - a.* Instelling van eene Centrale-Commissie voor Tandheelkundige Volksbelangen (C. C. T. V.) en voorstellen dienaangaande.
    - b.* Het maken van een analytisch verslag van de Algemeene Vergadering inplaats van een stenografisch verslag.
    - c.* Benoeming van een Congres-Commissie voor het Congres 1921. Deze Commissie zal in 1919 komen met een voordracht voor een Congres-Voorzitter. Voorstel om dit Congres te doen houden in Leiden.
  5. Voorstel van de heeren J. A. Salomons, J. S. Bruske, L. Frank en D. Frenkel, beogend de wenschelijkheid van de instelling van een „Centrale Commissie” voor Tandheelkundige beroepsbelangen.
  6. Plaatsbepaling voor het houden van de volgende Algem. Vergadering.
  7. Sluiting.

De Secretaris,

W. C. KOLDEWIJN.

Het Dagelijksch Bestuur heeft zich de indeeling der werkzaamheden als volgt gedacht:

De Vrijdagavond en de Zaterdagochtend zullen uit-

sluitend gewijd worden aan afdoening van het programma, terwijl de Zaterdagmiddag vrijgehouden zal worden tot het houden van lezingen over diverse onderwerpen:

1. C h. F. L. N o r d: Over 't Tandheelkundig Onderwijs.
2. J. A. H o l t h a u s: De Militaire Tandheelkundige Dienst.
3. W. M. v. d. B r o e k: Over Schooltandklinieken.
4. B. R. B a k k e r: Over Organisatie.

---

## R A P P O R T E N.

---

### O N D E R W I J S- E N E X A M E N C O M M I S S I E.

Afschrift der: **CONCLUSIES ter zake van de door den heer N o r d gehouden lezing: „Het Tandheelkundig Onderwijs”**. (Zie Verslag der 3e Jaarvergadering der Mij. t. B. d. T. pag. 186).

De commissie geeft als hare meening te kennen:

dat van het bestaan eener vakschool te Utrecht, in den door den Heer N o r d aangegeven ongunstigen zin, niet kan worden gesproken;

dat derhalve de noodwendigheid vervalt der door den heer N o r d gesignaleerde „wantoestanden” als „onontkoombaar resultaat van het foutieve systeem der vakschool, waar de docent tevens het examenmonopolie bezit.”

dat dus de commissie zich over het al of niet wenschelijke van een tweede instituut of een tweede examencommissie in dit verband niet meent te moeten uitspreken;

dat de thans geldende wet het tandheelkundig onderwijs voldoende gelegenheid tot verdere ontwikkeling biedt;

dat bij eventueele wijziging in de opleiding der medici eene wetswijziging misschien urgent kan worden;

dat het in geen geval de taak der commissie kan zijn zich met het onderzoek naar de door den Heer N o r d aangehaalde persoonlijke klachten te belasten, waar immers voor het toezicht op het Hooger Onderwijs Curatoren zijn aangewezen;

dat ten slotte de niet te ontkennen fouten, in het onderwijs te Utrecht ten deele te wijten zijn aan het feit, dat het onderwijs zich

in een periode van abnormaal snelle ontwikkeling bevond en dat deze fouten binnen afzienbaren tijd door het instellen van een krachtige leiding tot het verleden zullen kunnen behooren.

B. R. BAKKER,  
*Secretaris.*

---

**Afschrift van de Memorie aan het H.B. bevattende de  
Antwoorden op de, aan de O. en E. commissie, door  
de afdeling Z.-Holland gestelde vragen.**

I. Is het in of tegen het belang van den tandheelkundigen stand, indien een tandarts zich particulier belast met de opleiding van artsen tot tandheelkundigen?

De vraag of opleiding tot tandarts door een particulier nog te verkiezen valt boven de opleiding aan een speciaal voor tandheelkundig onderwijs ingericht instituut, mag zoo zij in het algemeen wordt gesteld zeker wel in ontkennenden zin worden beantwoord.

Wij kunnen voor aangenomen houden, dat niemand, ook niet de knapste onder ons, de geheele tandheelkunde met haren noodwendigen theoretischen onderbouw, zoodanig beheerscht, dat hij in staat zou zijn om ook maar behoorlijk onderwijs in elk onderdeel onzer wetenschap en onzer kunst te geven.

Voor de theoretische vakken kan het snuffelen in dictaten uit eigen studententijd den amateur-onderwijzer bezwaarlijk tot de wenschelijke hoogte boven de te doceeren stof opvoeren, zelfs niet indien hij zijn pogen nog door uren van moeizame studie in „nieuwe drukken” versterkt, terwijl hij als leermiddelen meestal slechts over één schedel, wat tanden, en, als hij zeer goed geoutilleerd is, over enkele microscopische praeparaten beschikt.

Voor het practisch gedeelte zijn we geneigd het meesterschap over de stof iets optimistischer te beschouwen. De mogelijkheid althans, dat een tandarts met meerdere jaren ervaring als practicus de te onderwijzen vakken voor het meerendeel onder de knie heeft, is hier niet buitengesloten. Op bezwaren, welke echter hier weer tegenover staan, komen we straks terug.

Gelden evenwel tegenover de opleiding van artsen tot tandheelkundigen door een particulieren tandarts dezelfde bezwaren als de hierboven genoemde? Niet in allen deele, dunkt ons: allerminst voor het theoretisch gedeelte van het programma. Men mag van een arts met reden aannemen, dat hem eenige voorlichting voldoende zal zijn om zich door eigen studie verder te bekwamen in de speciaal

tandheelkundig-theoretische vakken, die den student voor zijn eerste examens, (2e deel), worden gevraagd.

Voor het practisch deel der opleiding behouden evenwel onze bezwaren hun volle gewicht.

De leerling heeft slechts één voorbeeld: zijn instructeur. Het kunnen van dezen schijnt het maximaal-bereikbare. Den leerling ontbreekt voorts iedere gelegenheid tot vergelijking van zijn werk met dat van anderen. Het leeren van de fouten van anderen is daardoor voor hem uitgesloten. Men onderschatte dit niet. Juist de fouten, die door een geheele groep van eene onderwijsinrichting worden gemaakt, de typische fouten dus, zijn het, die ook in de praktijk zooveel werk doen mislukken. De privé-instructeur mist als regel de ervaring, welke slechts het geven van klassicaal onderricht hem had kunnen verstrekken, om die typische fouten van de a-typische te onderscheiden, laat staan de capaciteit om ze te voorkomen.

Goed onderwijs is gecondenseerde ervaring, in dezen zin, dat het nuttig effect van een jarenlange ervaring (van den docent en van anderen) den leerling in een veel korteren tijd moet worden bijgebracht. Juist hierom zijn doelmatige leergang en leermiddelen onontbeerlijk.

De vraag verder welke en hoeveel bijzondere gevallen een leerling bij een tandarts te zien krijgt laten we nog terzijde. Een benaderde verhouding in dezen tusschen een privé-praktijk en een uitgebreide kliniek wenschen we niet te geven. In het kort meenen we, dat bij opleiding door een amateur-docent in sterke mate het gevaar dreigt, dat deze den leerling niet verder zal kunnen brengen dan tot amateur-tandarts.

Dezulken nu zijn schade voor onze professie, zoodat wij het tegen het belang van onzen stand achten indien een tandarts zich particulier belast met de volledige opleiding van artsen tot tandheelkundigen.

II. Kan het op den weg der O. en E. commissie liggen om te onderzoeken in hoeverre het mogelijk is van Rijkswege tandheelkundig onderwijs te verstrekken aan artsen, die zich wenschen te specialiseeren?

Aanvaardt men onze eerste conclusie, dan is beantwoording van de tweede vraag niet moeilijk.

De Mij. stelt zich ten doel „de belangen der tandheelkunst te bevorderen in den ruimsten zin des woords.” De O. en E. commissie is meer in het bijzonder belast met het behartigen van alles, wat het onderwijs- en examen raakt. Hebben wij dus vastgesteld, dat particulier onderwijs strijdt met de belangen der tandheelkunst, dan is het zeer zeker der commissie aangewezen taak, niet ter wille van

de artsen, maar in het belang der professie zelve, een onderzoek naar de mogelijkheid van verbetering in dezen in te stellen, in casu of door het Rijk onderwijs ware te verstrekken.

Zoodra men over mogelijkheden gaat spreken tot het „verstrekken van tandheelkundig onderwijs”, dient men nader te preciseeren, wat men denkt, dat onderwezen zal moeten worden. Eene verdeeling in phantoomwerk en in oefeningen op patiënten is dan aangewezen. Kon men nu bij elken student of althans bij elke 2 à 3 studenten een assistent plaatsen, kon men m.a.w. hoofdelijk onderwijs geven, dan waren alle moeilijkheden overwonnen. Practisch kan hiervan echter geen sprake zijn, zoodat we de nadeelen, welke hieruit weer zouden ontstaan onbesproken kunnen laten.

Voor een groot aantal studenten zijn slechts enkele assistenten beschikbaar. Dit feit dwingt tot het geven van klassicaal onderwijs en dit dient ingericht te zijn op den tijd en de werkkraacht van den gemiddelden student.

In de jaren, waarin het phantoomwerk valt heeft de student, ter voorbereiding van zijn theoretisch examen ongeveer de halve dag colleges te volgen; de andere helft kan hij aan het practisch werk wijden. Deze colleges zijn voor het meerendeel onnoodig voor den arts, die een tandheelkundige opleiding zoekt. Hierdoor zou de arts tijd verspillen, indien hij het klassicaal onderwijs ging volgen.

Zou het nu niet alleen mogelijk maar ook wenschelijk en billijk zijn hem van Rijkswege, b.v. te Utrecht, afzonderlijk onderwijs te doen geven? Laten we vooropstellen, dat dit onderwijs dan vrijwel hoofdelijk zou worden, gezien het aantal artsen dat het ambieert.

Theoretisch mogelijk ware het echter zeer zeker, indien slechts het Rijk enkele leerkrachten te hunnen behoefte wenschte aan te stellen en voor een paar lokalen zorgt; tevens zouden deze maatregelen echter in hooge mate onbillijk zijn. Van de huidige docenten aan het tandheelkundig instituut kan, noch mag het geven van een apart artsenkursusje worden gevergd en evenmin is hiervoor in het gebouw voldoende ruimte aanwezig.

Zoo achten wij dus het opnemen van artsen in den regulairen phantoomkursus tegen hun belang en het geven van speciaal onderwijs practisch onmogelijk en tevens onbillijk.

Het ministerieel reglement op het gebruik van het tandheelkundig instituut stelt voor artsen, die aan het instituut patiënten wenschen te behandelen hiertoe in de gelegenheid, mits zij door een af te leggen tentamen hunne technische vaardigheid bewijzen. Het lijkt ons voor hen en voor het onderwijs gewenscht, dat zij zich voor dit tentamen buiten het Instituut bekwamen.

Zoo komen wij dus tot het tweede deel van het onderwijs, waarbij het zien van en het werken op patiënten de hoofdschotel vormt.

Hierbij nu gelden alle bezwaren, die tegen particulier onderricht werden genoemd, terwijl er bij het werken aan het instituut geen hinderpalen in den weg staan. De kennis en de ervaring, welke de arts zich in een jaar tijd aan het Instituut zal *kunnen* verwerven zijn ten eenenmale niet te vergelijken met wat hij in dienzelfden tijd bij een privé-tandarts verwerft.

Na de „manual training” te hebben doorgemaakt is niet meer de zoo aanhoudende contrôle op den student noodig als in den eersten helft van zijn leertijd.

Elke patiënt in de zaal is een „geval”, en hoewel sommige demonstraties nog in groepen worden gegeven is toch het onderwijs uit den aard der zaak meer hoofdelijk. Er kan dus door den een vrijelijk veel meer en vlugger worden gewerkt dan door den ander.

Kortom, voor hunne studie *na* het phantoomwerk is het Instituut ook voor artsen, die zich tot tandheekkundigen wenschen te specialiseeren, aangewezen.

III. Kan de O. en E. commissie een oordeel uitspreken in hoeverre het gebillijkt kan worden, dat artsen, welke zich om tandheekkundig onderwijs te Utrecht aanmelden door een of meer lectoren officieus of officieel naar particuliere tandartsen worden verwezen?

De commissie meent te mogen opmerken, dat officieel lectoren niets hebben te verwijzen in dezen: het staat ten slotte ieder vrij het onderwijs aan eene hooge school te volgen.

Het woord „officieus” doet echter vermoeden, dat met verwijzen bedoeld is het geven van een advies, van een goeden raad naar meening van den betrokken lector. In het verstrekken van een advies aan de artsen zijn de lectoren natuurlijk geheel vrij.

Op de bovenaangegeven gronden komt het echter de O. en E. commissie voor, dat het eenige juiste advies onder de tegenwoordige omstandigheden moet luiden: opleiding in phantoomwerk buiten en verdere studie in het Instituut.

Voor de O. en E. commissie.

B. R. BAKKER,

*Secretaris.*

---

#### VERSLAG DER BIBLIOTHEEKCOMMISSIE.

Op de 3e Jaarvergadering van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Tandheekkunst gehouden te Groningen op 22 en 23 Juni 1916 werd besloten tot het oprichten eener bibliotheek en museum der Maatschappij welke wordt gevestigd te Amsterdam.

Door den voorzitter werden tot leden dezer commissie benoemd de heeren Lind, Bisseling en Duyvensz, die allen deze benoeming aanvaardden. De heer Lind werd als voorzitter aange-  
wezen, de heer Duyvensz als bibliothecaris-secretaris.

In den tot heden sedert dien verstreken tijd, heeft de commissie tweemaal vergaderd en wel te Amsterdam op 20 Oct. 1916 en te 's Gravenhage op 5 Febr. 1917.

De eerste te Amsterdam gehouden vergadering vond plaats op genoemden datum ten huize van den heer Lind. Nadat de voorzitter nogmaals het doel dezer commissie had uiteengezet, werd besloten in het Tijdschrift voor Tandheelkunde eene oproep te plaatsen aan de Nederlandsche tandartsen tot inzenden van alles wat in de bibliotheek of het museum thuis behoorde.

Voorts werd dien avond de wenschelijkheid besproken een boekje uit te geven waarin alle werken op tandheelkundig gebied waren opgenomen welke zich bevinden in Openbare bibliotheken in Nederland; dus die welke voor iedereen steeds daar op aanvraag zijn na te slaan. Het kwam de commissie voor, dat ieder, die op tandheelkundig gebied wetenschappelijk wilde werkzaam zijn het bezit van een dergelijk boekje op prijs zou stellen. Ge kunt u voorstellen welk eene verrassing het voor ons was toen collega Bisseling ons mededeelde, dat hij reeds in die richting werkzaam was geweest en ons het lijvig resultaat van zijne bemoeiingen toonde. De eerste oproep aan de Nederlandsche collega's namens de bibliotheek-commissie komt voor in het Tijdschrift van Tandheelkunde van November 1916. Nauwelijks was deze oproep geplaatst of de bibliothecaris kon reeds aan den arbeid gaan. Op 31 Dec. 1916 waren ingekomen voor de bibliotheek 83 stuks en voor het museum 12 stuks.

De bibliothecaris deed hiervan verslag in het Tijdschrift voor Tandheelkunde van 15 Februari 1917. Nauwelijks was dit verslag uitgebracht of de inzendingen kwamen in ruime mate binnen zoo dat op heden 30 April zijn ingeschreven:

voor de bibliotheek: 477 nummers.

voor het museum: 55 nummers.

Een woord van dank moge hier wel op zijn plaats zijn aan de edele schenkers.

De tweede vergadering vond plaats op 15 Febr. 1917 ten huize van den heer Bisseling. Dien avond kwam in hoofdzaak ter sprake de uitgave van de lijst der boeken op tandheelkundig gebied aanwezig in de openbare bibliotheken in Nederland. Dr. de Groot, officier van gezondheid te Utrecht, was zoo vriendelijk de commissie een lijst te doen toekomen van de werken op tandheelkundig gebied aanwezig in het militair hospitaal te Utrecht, waarvoor wij bij dezen Dr. de Groot ten zeerste onzen dank betuigen.



Op het oogenblik, dat dit verslag moet worden afgesloten is de commissie in onderhandeling met het hoofdbestuur der Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunst over de uitgave van bovengenoemd boekje.

Het verslag mag niet worden beëindigd zonder een woord van bijzonderen lof aan collega Bisseling voor de royale wijze waarop hij zijn werk ter beschikking van ieder heeft gesteld. Indien de collega's later allen in het bezit van bovengenoemde boekenlijst zijn, zullen zij hiermee hartgrondig instemmen want eerst dan zullen zij beseffen hoeveel moeite, tijd en onkosten collega Bisseling zich heeft getroost om in alle bibliotheken van ons land deze boeken op te sporen en na te gaan, en ik mag het nu al wel reeds verklappen dat collega Bisseling voor al de reizen, die hiermede noodzakelijkerwijze moesten gepaard gaan, voor al den besteedden tijd, voor al de verblijfonkosten etc., niets in rekening wenschte te brengen.

Daarom nogmaals een woord van grooten dank aan dezen collega. De onkosten, die door de commissie gemaakt zijn bedragen tot heden f 39.78.

Ook deze commissie heeft geld nodig want tal van boeken eischen onder ander, dat zij ingebonden worden; voorts zou het prettig zijn indien wij wat geld in cassa hadden voor het aankopen van bijzondere curiosa voor onze bibliotheek, museum, etc.

Mag de commissie nogmaals die collega's welke hun praktijk hebben neergelegd of zullen neerleggen aansporen hunne boeken en curiosa aan de bibliotheek en aan het museum te vermaken?

Met dank aan allen die de commissie ter wille zijn geweest,

A. DUIJVENSZ,  
*Secr.-Bibliothecaris.*

---

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN ADVIES INZAKE DE  
WENSCHELIJKHEID EN MOGELIJKHEID OM TOT  
EEN EIGEN TIJDSCHRIFT TE GERAKEN.**

---

Bij de inleidende bespreking tot het vaststellen van de te volgen gedragslijn is de commissie aldra tot de overtuiging gekomen, dat het bestaande Tijdschrift voor Tandheelkunde het middelpunt moest vormen bij de uitvoering van de ons verstrekte opdracht. Al bestonden er bij ons ook bedenkingen tegen de inrichting van het T. v. T., zoo moest worden erkend, dat de gebreken voor een groot deel voortvloeiden uit de omstandigheid, dat de medewerking van buiten steeds zeer gering is, voornamelijk als gevolg van het feit, dat het corps tandheelkundigen betrekkelijk klein is. Bij eventuele oprichting

van een tweede tijdschrift naast het bestaande, zou de onvermijdelijke concurrentie die medewerking geenszins doen toenemen, zoodat beiden niet dan een kwijnend bestaan zouden kunnen voeren. Op grond daarvan is elke versnippering van krachten ongewenscht en het bestaan van meer dan één vakblad, gelijk de ervaring heeft geleerd, niet wel mogelijk, zoodat pas in de allerlaatste plaats hieraan zou mogen worden gedacht.

Ten opzichte van den bestaanden toestand: een tijdschrift buiten beheer van de bestaande organisaties, was de commissie eenstemmig van oordeel, dat, nu het verenigingsleven zich in den loop der jaren zoo sterk heeft ontwikkeld, het eenige vakblad als particuliere instelling van een gezelschap tandartsen niet langer gewenscht is. Al komt het gezelschap alle lof toe voor haar initiatief en de royale wijze, waarop zij voor de instandhouding van een tandheelkundig tijdschrift heeft zorg gedragen in een tijd toen geen officieel lichaam zich daartoe aangewezen gevoelde, thans is voor de bestendinging van dien toestand geen redelijke grond meer aan te voeren, nu de bestaande vereenigingen alleszins in staat en geneigd zijn om zich met de uitgave te belasten.

Temeer geldt dit, nu aan de exploitatie van het T. v. T. in de laatste jaren bleek een belangrijk nadeelig saldo te zijn verbonden, grootendeels veroorzaakt door den inhoud, die, beter dan vroeger, de drukkosten heeft doen toenemen. Een tijdschrift is een gemeenschappelijk belang en als zoodanig behooren, onzes inziens, ook de daaraan verbonden geldelijke lasten gemeenschappelijk te worden gedragen en niet door een kleine groep van personen.

Wanneer dus voor de Mij. ter bev. d. Tandheelkunst behoefte bestaat aan een eigen orgaan, dan zou hierin eenvoudig en doeltreffend kunnen worden voorzien door een eventueele overname van het bestaande Tijdschr. v. Tandheelkunde, terwijl omgekeerd het Tijdschrift gebaat zou zijn bij overgang uit particuliere handen in die van een vakorganisatie.

Ter voorziening in die behoefte heeft coll. B r u s k e, op verzoek van onzen voorzitter, onze commissie een uitvoerige toelichting op zijn inleidende voorstellen (op de Jaarvergadering te Groningen) doen toekomen, waarin ook hij de overgang van het T. v. T. in het beheer der Maatsch. gewenscht acht, die een redactieraad van b.v. 20 leden belast met de zorg voor den inhoud. Voor het finantieele beheer wenscht hij een bijzondere exploitatiecommissie, bestaande uit andere dan de redactieleden. De medezeggenschap der andere Vereenigingen zou kunnen bestaan in het doen zitting nemen van 10 leden in den redactieraad.

Gelijk gezegd, meenden wij dat de belangen van het Tijdschrift een integreerend deel van onze bemoeiingen moeten vormen. Toen

onze commissie dan ook kennis nam van het op 1 Januari 1917 bestaande tekort, waren wij unaniem van meening, dat dit voldoende demonstreerde de noodzakelijkheid, dat het tijdschriftbeheer aan één der vakorganisaties werd opgedragen. Alhoewel de Maatschappij slechts sociale belangen behartigt en het Tijdschrift in de eerste plaats een wetenschappelijk is, zoo scheen ons toch de Maatschappij het meest aangewezen lichaam. De Mij. toch, vertegenwoordigt, beter dan een der wetenschappelijke verenigingen den tandheeldkundigen stand, zoowel wat haar samenstelling als haar groot ledental betreft. Zou het Tijdschrift door haar worden overgenomen en als eigen orgaan uitgegeven, dan zou de oplaag grooter worden en door het heffen van een contributietoeslag als abonnementsprijs, de opbrengst evenredig toenemen, wat het tekort op de exploitatie reeds gedeeltelijk zou opheffen. Voor het plaatsen van de wetenschappelijke bijdragen zouden de wetensch. Verenigingen een nader te bepalen bedrag moeten betalen, waardoor het Tijdschrift financieel op een gezonder basis zou komen te staan. Waar degenen, die zich in den loop des tijds als vaste of periodieke medewerkers hebben doen kennen, allen lid der Maatschij. zijn, zou voor een achteruitgang van den inhoud geenszins gevaar te duchten zijn.

Teneinde te kunnen onderzoeken van welken aard de financiële gevolgen voor de Maatschij. zouden zijn, indien zij eventueel het T. v. T. zou overnemen, werd aan het Gezelschapsbestuur gevraagd om een uittreksel uit de boekhouding. Het bestuur vond echter geen vrijheid om zonder machtiging van het Gezelschap aan ons verzoek te voldoen.

Nadat de aanvraag van het Tijdschrift om subsidie aan de Verenigingen bekend was geworden, richtten wij den 8en Februari j.l. opnieuw een schrijven aan het Bestuur met de vraag of het niet in het belang zou zijn van het doel, hetwelk het Gezelschap zich bij de uitgave had gesteld, dat voortaan het Tijdschrift door of vanwege de Maatschij. zou worden uitgegeven. Tevens werd er door ons de nadruk opgelegd, dat deze vraag geenszins gemis aan waardeering insloot voor hetgeen het Gezelschap tot nu toe had verricht. Opdat het Bestuur niet eerst machtiging zou behoeven van het Gezelschap (wat de kwestie weer lang zou kunnen ophouden) zou de bespreking geen bindend karakter dragen.

In de conferentie (op 24 Febr.), die hiervan het gevolg was en waaraan door de heeren Dr. Schutte en de Jonge Cohen bereidwillig werd deelgenomen, konden zij, hoewel zij persoonlijk onze zienswijze deelden, geen enkele toezegging doen, daar zij alsdan gevaar zouden loopen niet in den geest van het Gezelschap te spreken. Zij gaven ons daarom in overweging om onze argumentatie zelf ter kennis te brengen van de leden van het Gezelschap, temeer daar bij

het volgen van den officieelen weg veel tijd gemoeid zou zijn en spoed met het oog op de regeling van de gevraagde subsidie in de resp. Vereenigingen, zeer gewenscht was.

Zoo zonden wij den 9en Maart aan alle leden van het Gezelschap een uitvoerig schrijven, waarin wij ons voorstel tot verdere voortzetting der exploitatie van het T. v. T. door de Maatschij. en de motieven, die daartoe geleid hadden, uiteenzetten. In verband daarmee verzochten wij om, zoo het Gezelschap in beginsel een regeling als door ons voorgesteld zou kunnen goedkeuren, zich bereid te verklaren, om ten behoeve van de uitwerking van het denkbeeld besprekingen te openen met alle daarvoor in aanmerking komende colleges en personen.

Intusschen werd in de vergadering van het Ned. Tandh. Genootsch. het bestuursvoorstel aangenomen, om het „Gezelschap T. v. T.” uit te noodigen besprekingen te houden met de Vereenigingen en de Maatschij., ten einde een gezonde financieele en redactioneele regeling vast te stellen.

Als gevolg van een en ander werd door het Gezelschap aan deze uitnoodigingen gevolg gegeven, zoodat op den 3en April een gecombineerde Vergadering werd gehouden, waaraan door afgevaardigden van het Tijdschriftgezelschap, de Mij. t. b. v. d. Tandheelk., het Ned. Tandh. Genootschap en de Ver. v. Ned. Tandartsen en door onze commissie werd deelgenomen. Behalve door onze commissie was de Maatschij. daar vertegenwoordigd door Uwen voorzitter en secretaris, de Heeren H a m e r en K o l d e w i j n. Voor het Genootschap waren aanwezig de Heeren B ö l g e r en L i n d, voor de Ver. v. Ned. Tandartsen waren als vertegenwoordigers door het Bestuur de Heeren v. d. L i n d e en B o s c h aangezocht, terwijl het Tijdschrift was vertegenwoordigd door de Heeren S c h u t t e, d e J o n g e C o h e n en B a k k e r.

Op de vraag van den voorzitter, den heer S a n d e r s (die de conferentie presideerde op verzoek van den voorzitter van 't Gezelschap Dr. S c h u t t e) of men meeging met het voorstel om het „Gezelschap: Tijdschrift voor Tandheelkunde” te ontbinden en te doen overnemen, werd algemeen instemmend geantwoord.

Met de Heeren K o l d e w i j n en H a m e r, had de Heer S a n d e r s een voorloopige regeling ontworpen, teneinde met vrucht de discussies te laten voeren over concrete voorstellen:

1. De exploitatie zal door de Mij. worden gevoerd voor haar risico.
2. de Ver. v. Ned. Tandartsen en het Ned. Tandh. Genootsch. zullen eventueel bijdragen in een tekort, ieder tot een maximum van f 150.—. De rest zal worden betaald door de Mij., terwijl een eventueel batig saldo aan de Mij. ten goede zal komen.

3. De Vereenigen hebben het recht tot publicatie in het Tijdschrift.

4. De Maatschij. zal instellen een redactiecommissie, bestaande uit een voorzitter, een secretaris-penningmeester, een hoofd-redacteur en 3 redacteurs, waarvan één lid moet zijn van het H.B. der Mij., event. te benoemen door het H.B. of de Alg. Verg. der Maatschij.

5. Deze regeling zal voor één jaar getroffen worden en dan opnieuw worden goedgekeurd of herzien.

6. De rekening en verantwoording, benevens de begroting moet bij de Vereenigen worden ingediend.

7. De Maatschij. voert voor haar leden verplicht abonnement in. Na ampele discussie gingen de meeste leden mee met het voorstel Bakker—Nord om het Tijdschrift te brengen onder het federatief beheer van de drie Vereenigen. De Heeren Koldewijn, de Jonge Cohen en Hamer verklaarden zich er tegen, terwijl de Heer Sanders slechts op utiliteitsgronden zich er mee kon vereenigen.

Betreffende de financieele kwestie werd met algemeene stemmen besloten; de drie Vereenigen het risico gezamenlijk en gelijkelijk te laten dragen.

Vervolgens werd met algemeene goedkeuring besloten, een Raad van Beheer te benoemen uit de drie Vereenigen; iedere vereeniging zal drie leden kiezen, benevens een plaatsvervanger voor ieder lid. Deze Raad van Beheer kiest een Hoofdredacteur en drie redacteurs. Worden deze gekozen uit de leden van den R. v. B., dan wordt de Raad door de plaatsvervangers van de gekozenen aangevuld.

In de voortgezette Vergadering op 14 April, werden achtereenvolgens behandeld:

1°. de regeling van het tekort,

2°. de wijze van uitgeven en drukken,

3°. de event. wenschen omtrent den inhoud van het Tijdschrift.

Met algemeene stemmen werd op voorstel van den Heer Sanders, besloten het bestaande tekort gelijkelijk te laten dragen door de vier groepen, te weten: het Gezelschap T. v. T., de Ned. Mij. t. b. v. d. T., de V. v. N. T. en het N. T. G.

Teneinde een ingewikkelde administratie te voorkomen werd besloten alle onkosten gelijkelijk door de 3 Vereenigen te doen dragen.

Men kon zich algemeen vereenigen met het voorstel, om elke overeenkomst voor één jaar te treffen en dan de geheele regeling, naar gebleken noodzakelijkheid te herzien.

Betreffende punt 2 was de Heer Nord, na informatie bij een drukker tot de overtuiging gekomen, dat de druk- en verzendkosten aanmerkelijk konden worden verminderd. Deze zouden, volgens een

hem verstrekte prijsopgave,  $\pm$  f 1600.— beloopten, wat tegenover de geschatte inkomsten à f 3000.—, voor de Redactie f 1400.— zou doen resteeren.

De Heer Bakker bestreed dit en was verder van meening, dat de moreele verbintenissen van het Gezelschap tegenover den tegenwoordigen drukker behooren te worden overgenomen. Men was echter, naar aanleiding van de mededeelingen van den Heer Nord, algemeen van opinie, dat de kans op zuiniger exploitatie, voldoende het inwinnen van verdere informaties in die richting zou wettigen.

Teneinde ook met het oog op het eventueel opzeggen van het contract met den tegenwoordigen uitgever, dat vóór 1 Juli moet geschieden, zoo spoedig mogelijk een definitief resultaat te kunnen verkrijgen, werd besloten de besturen van de Wetensch. Vereenigingen in overweging te geven om, tegelijk met de Alg. Vergadering van de Mij. te Breda, een buitengewone alg. verg. van deze Vereenigingen uit te schrijven.

Met betrekking tot het verleenen van een salaris aan den Hoofdredacteur en het vaststellen van een verplichte periodieke aftreding van dezen, werd besloten, de oplossing hiervan aan den te benoemen Raad van Beheer over te laten, aan wien deze vragen zullen worden voorgelegd.

Hiermede was de taak van de gecombineerde Vergadering afgelopen en tevens die van onze commissie, voor zoover gestreefd moest worden naar het verkrijgen van een regeling, die, behoudens nadere bevestiging door de desbetreffende Vereenigingen, de goedkeuring van hunne gemachtigden kan wegdragen en daardoor een goede basis kan blijken om een meer bevredigend beheer en inrichting van het Tijdschrift voor Tandheelkunde op te vestigen.

Wanneer onze commissie door het gemeenschappelijk overleg hare aanvankelijke conclusie heeft laten varen, dan is dit niet het gevolg van een gebleken onjuistheid van hare zienswijze, maar wel van het feit, dat zij een oplossing van de kwestie wenschte te verkrijgen, die ook aan de andere betrokken partijen zou voldoen en op grond daarvan de waarborgen in zich zou sluiten van een goede exploitatie van het Tijdschrift voor Tandheelkunde.

Wij zijn tevens overtuigd, dat de Maatschappij bij een dusdanige regeling als op de gecombineerde Vergadering is ontworpen, voldoende rechten kan laten gelden om in het Tijdschrift den gewenschten invloed ten haren gunste uit te oefenen.

Wij meenen dan ook U te moeten adviseeren, de op de gecomb. Vergadering aangenomen overeenkomst met de andere daarbij betrokken organisaties als de meest wenschelijke oplossing van de

Tijdschriftkweslie te beschouwen en de Algemeene Vergadering in overweging te geven, deze overeenkomst aan te gaan en aan Uw Bestuur machtiging te verstrekken, om al die maatregelen te treffen, welke voor een nadere uitwerking en uitvoering der overeenkomst zullen worden gevorderd.

J. SANDERS Ez.

CH. NORD.

P. H. BUISMAN.

---